EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

8. september 2005 *

Kohtuasjas C-416/02,

mille esemeks on EÜ artikli 226 alusel 19. novembril 2002 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: G. Valero Jordana, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

keda toetab:

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindaja K. Manji, hiljem C. White, keda abistas D. Wyatt, *QC*, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

menetlusse astuja,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

versus

Hispaania Kuningriik, esindaja: N. Díaz Abad, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees A. Rosas ning kohtunikud J.-P. Puissochet (ettekandja), S. von Bahr, U. Lõhmus ja A. Ó Caoimh,

kohtujurist: C. Stix-Hackl,
kohtusekretär: vanemametnik M. M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 15. detsembri 2004. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 12. mai 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hagiavalduses Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Hispaania Kuningriik:

— ei ole võtnud vastu vajalikke meetmeid nõukogu 15. juuli 1975. aasta direktiivi 75/442/EMÜ jäätmete kohta (EÜT L 194, lk 39; ELT eriväljaanne 15/01, lk 23), muudetud nõukogu 18. märtsi 1991. aasta direktiiviga 91/156/EMÜ (EÜT L 78, lk 32; ELT eriväljaanne 15/02, lk 3; edaspidi „direktiiv 75/442") artiklitest 4, 9 ja 13 tulenevate kohustuste täitmiseks,

— ei ole võtnud vastu vajalikke meetmeid, et tagada El Pago de la Media Legua's asuvast seakasvatusmajandist pärinevate jäätmete kõrvaldamine või töötlemine viisil, mis ei sea ohtu inimeste tervist ega kahjusta keskkonda, kuna ta võimaldas majandil tegutseda ilma direktiivis ette nähtud loata ja jättis läbi viimata majandite puhul vajalikud korrapärased kontrollid,

— ei ole enne projekti elluviimist või muutmist viinud läbi selle võimaliku mõju hindamist, rikkudes nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiivi 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 175, lk 40; ELT eriväljaanne 15/01, lk 248; edaspidi „direktiiv 85/337 esialgses

versioonis") artiklit 2 ja artikli 4 lõiget 2, või rikkudes seda direktiivi, mida on muudetud nõukogu 3. märtsi 1997. aasta direktiiviga 97/11/EÜ (EÜT L 73, lk 5; ELT eriväljaanne 15/03, lk 151; edaspidi „direktiiv 85/337"),

— ei ole viinud reostuse poolt ohustatud piirkondades läbi vajalikke hüdroloogilisi uurimisi vastavalt nõukogu 17. detsembri 1979. aasta direktiivi 80/68/EMÜ põhjavee kaitse kohta teatavatest ohtlikest ainetest lähtuva reostuse eest (EÜT 1980, L 20, lk 43; ELT eriväljaanne 15/01, lk 134) artikli 3 punktile b, artikli 5 lõikele 1 ja artiklile 7,

— ei ole jälginud, et Vera linnastu asulareovett puhastataks nõukogu 21. mai 1991. aasta direktiivi 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta (EÜT L 135, lk 40; ELT eriväljaanne 15/02, lk 26) artikli 5 lõikes 2 ette nähtud viisil, st põhjalikumalt kui sama direktiivi artiklis 4 kirjeldatud viisil,

— ei ole määranud Rambla de Mojácar'i tundliku alana, rikkudes nõukogu 12. detsembri 1991. aasta direktiivi 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (EÜT L 375, lk 1; ELT eriväljaanne 15/02, lk 68) artikli 3 lõikeid 1, 2 ja 4,

on Hispaania Kuningriik rikkunud nimetatud direktiividest tulenevaid kohustusi.

Õiguslik raamistik

Jäätmeid käsitlevad õigusnormid

Ühenduse õigusnormid

2 Direktiivi 75/442 artikli 1 punkti a esimeses lõigus on jäätmed määratletud kui „I lisas loetletud kategooriatesse kuuluvad mis tahes ained või esemed, mille valdaja kasutuselt kõrvaldab, kavatseb kasutuselt kõrvaldada või on kohustatud kasutuselt kõrvaldama".

3 Artikli 1 punkti a teise lõiguga on komisjonile pandud kohustus koostada „nimekir[i] jäätmetest, mis kuuluvad I lisas loetletud kategooriatesse". Komisjon võttis 20. detsembri 1993. aasta otsusega 94/3/EÜ jäätmete nimistu koostamisest vastavalt nõukogu direktiivi 75/442 jäätmete kohta artikli 1 punktile a (EÜT 1994, L 5, lk 15) vastu „Euroopa jäätmeloendi", kus „põllumajandussaaduste esmatootmisel tekkinud jäätmete" hulgas on ära toodud ka „loomade fekaalid, virts ja sõnnik (kaasa arvatud rikutud põhk), eraldi kogutud ja mujal käideldud vedelad heitmed" [Siin ja edaspidi on osundatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]. Otsuse lisa sissejuhatavas märkuses on täpsustatud, et jäätmeloend on „mitteammendav" ning et „materjali sisaldumine [Euroopa jäätmeloendis] ei tähenda seda, et materjal kuulub jäätmete hulka kõikidel asjaoludel" ning et „[k]irje kuulub kohaldamisele ainult siis, kui materjal vastab jäätmete määratlusele".

4 Sama direktiivi artikli 1 punktis c on valdaja määratletud kui „jäätmetekitaja või füüsiline või juriidiline isik, kelle valduses on jäätmed".

5 1. Direktiivi 75/442 artiklis 2 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi reguleerimisalasse ei kuulu:

a) välisõhku paisatavad gaasilised heitmed;

b) muude õigusaktide reguleerimisalasse kuuluvad:

[...]

iii) loomakorjused ja järgmised põllumajandusjäätmed: sõnnik ja muud põllumajanduses kasutatavad loodusomased ja mitteohtlikud ained;

[...]

2. Üksikdirektiivides võib ette näha erijuhtusid käsitlevaid eeskirju või täiendada käesoleva direktiivi eeskirju teatava jäätmekategooria käitlemise osas."

6 Direktiivi artikkel 4 näeb ette:

„Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada jäätmete taaskasutamine ja kõrvaldamine viisil, mis ei sea ohtu inimeste tervist, mille käigus ei kasutata keskkonda ohustavaid protsesse ja menetlusi ning millega eelkõige:

— ei ohustata vett, õhku, pinnast, taimi ega loomi,

— ei tekitata mürast või haisust põhjustatud häiringuid,

— ei kahjustata maapiirkondi ega erihuvi pakkuvaid kohti.

Liikmesriigid võtavad ka vajalikud meetmed, et keelata jäätmete hülgamine, kaadamine või kontrollimata kõrvaldamine."

7 Sama direktiivi artikkel 9 näeb ette, et artikli 4 rakendamise eesmärgil peab iga rajatis või ettevõte, kes teeb II A lisas nimetatud jäätmete kõrvaldamise toiminguid, saama loa pädevalt asutuselt, kusjuures loal peavad olema märgitud jäätmete liik ja kogused, tehnilised nõuded, kohaldatavad ohutusabinõud, kõrvaldamiskoht ja käitlusviis.

8 Direktiivi 75/442 artikkel 13 sätestab:

„Pädevad asutused teevad korrapärast kontrolli rajatiste ja ettevõtete üle, kes teostavad artiklites 9–12 osutatud toiminguid."

Siseriiklikud õigusnormid

9 Jäätmeid käsitleva 21. aprilli 1998. aasta seaduse nr 10/1998 (*BOE* 22.4.1998) artikli 2 lõige 2 sätestab, et „käesoleva seaduse erisätetega otseselt reguleeritud küsimustes kohaldatakse täiendavalt käesolevat seadust alljärgnevalt loetletud juhtudel:

[...]

b) surnud loomade ning loomset päritolu jäätmete kõrvaldamine ja ümbertöötamine, mida reguleerib 17. detsembri 1993. aasta kuninglik dekreet nr 2224/1993, mis käsitleb sanitaareeskirju, mis puudutavad surnud loomade ning loomset päritolu jäätmete kõrvaldamist ja ümbertöötamist ning kaitset loomasöödas esinevate haigusetekitajate eest [...],

c) farmidest ja kariloomadelt lähtuvad jäätmed, mis koosnevad põllumajanduses kasutatavatest fekaalidest ja muudest kahjututèst looduslikest ainetest, mida regulecrivad 16. veebruari 1996. aasta kuninglik dekreet nr 261/1996, mis

käsitleb veekogude kaitset põllumajandusliku päritoluga nitraadireostuse eest, ning valitsuse poolt viienda lisasätte alusel kehtestatud õigusaktid,

[...]".

10 Viies lisasäte näeb ette, et artikli 2 lõike 2 punktis c osutatud jäätmete põllumajandusliku väetisena kasutamise suhtes kohaldatakse valitsuse poolt kehtestatud sellekohaseid õigusakte ning autonoomsete piirkondade poolt vajaduse korral vastu võetud täiendavaid eeskirju. Sama lisasätte kohaselt määratakse nende õigusaktidega kindlaks selliste jäätmete liik ja kogused, mida võib kasutada väetisena, samuti tingimused, millal selleks pole vaja luba taotleda, ning nähakse ette, et osutatud toimingute elluviimisel ei tohi ohustada inimeste tervist ega kasutada menetlusi ega meetodeid, mis võivad kahjustada keskkonda, eelkõige põhjustada veereostust.

11 Hispaania valitsus võttis nimetatud viiendas lisasättes sisalduva volitusnormi alusel vastu 3. märtsi 2000. aasta kuningliku dekreedi nr 324/2000, millega kehtestas seakasvatusega tegelevate majandite jaoks toimimise põhireeglid *(BOE* 8.3.2000). Kuningliku dekreedi artikli 5 B osa punkt b sätestab, et seakasvatusmajanditest pärinevaid vedelaid heitmeid võib ümber töötada mineraalseks orgaaniliseks väetiseks, kusjuures sel juhul peavad majanditel olema „looduslikult või kunstlikult eraldatud ja läbilaskmatud sõnnikuladustuskraavid, mis hoiavad ära läbiimbumise ning pinna- ja põhjavete reostumise ohu, tagades, et selline hoidla ei hakka üle ajama ja on geotehniliselt vastupidav ning see on piisavalt suur vähemalt kolme kuu jooksul tekkivate jäätmete hoidmiseks, võimaldamaks nende nõuetekohast käitlemist".

12 Seaduse nr 10/1998 esimese lisasätte kohaselt ei saa sõnniku töötlemise kontrolli läbi viia kuningliku dekreedi nr 324/2000 alusel neis piirkondades, mis ei ole tunnistatud nitraadireostuse suhtes tundlikeks aladeks 16. veebruari 1996. aasta kuningliku dekreedi nr 261/1996, mis käsitleb veekogude kaitset põllumajanduslikest allikatest lähtuva nitraadireostuse eest (*BOE* 16.2.1996) alusel.

13 Junta de Andalucía poolt vastu võetud jäätmeid käsitlevate õigusaktide kohaselt ei kuulu nende kohaldamisalasse põllumajandustegevusest või loomakasvatusest pärinevad orgaanilised jäätmed.

Teatavate projektide keskkonnamõju hindamist käsitlevad õigusnormid

Ühenduse õigusnormid

14 Direktiivi 85/337 artikli 2 lõige 1 selle esialgses versioonis sätestas:

„Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed tagamaks, et enne loa andmist hinnatakse muu hulgas oma laadi, mahu või asukoha tõttu keskkonda oluliselt mõjutada võivaid projekte.

Sellised projektid on määratletud artiklis 4."

15 Sama direktiivi artikli 4 lõike 2 kohaselt „II lisas loetletud klassidesse kuuluvaid projekte hinnatakse artiklite 5–10 kohaselt, kui liikmesriigid leiavad, et nende omadused seda eeldavad." II lisa punkti 1 alapunktis f on mainitud seakasvatusrajatised.

16 Direktiivi 85/337 artikli 4 lõike 1 kohaselt „hinnatakse I lisas loetletud klassidesse kuuluvaid projekte artiklite 5–10 kohaselt".

17 Viidatud I lisa punkti 17 alapunktis b on mainitud sigalad, kus on üle 3000 nuumseakoha (üle 30 kg) ning sama punkti alapunktiga c on lisatud sigalad, kus on üle 900 emisekoha.

18 Direktiivi 85/337 artikli 4 lõige 2 näeb ette, et liikmesriigid teevad direktiivi II lisas loetletud projektide puhul kas üksikjuhtumite uurimise või liikmesriigi enda poolt kehtestatud künniste või tingimuste abil kindlaks, „kas tööd hinnatakse artiklite 5–10 kohaselt". Artikli 4 lõikes 3 on täpsustatud, et „[l]õike 2 alusel üksikjuhtumeid uurides või künniseid või tingimusi kehtestades võetakse arvesse asjakohaseid III lisas sätestatud valikutingimusi".

19 Direktiivi 85/337 II lisa punkti 1 alapunktis e on ära toodud „rajatised intensiivkarjakasvatuseks (I lisaga hõlmamata tööd)" ning sama lisa punktis 13 „[j]uba loa saanud või valminud või käimasolevate I või II lisas loetletud tööde muutmine või laiendamine, kui see võib keskkonda oluliselt kahjustada". Liikmesriigid pidid direktiivi 85/337 üle võtma enne 14. märtsi 1999.

Siseriiklikud õigusnormid

20 Junta de Andalucía võttis 18. mail 1994 vastu keskkonnakaitset käsitleva seaduse nr 7/1994, mille II lisa punktis 11 on ette nähtud, et püsivalt seakasvatusega tegelevad majandid, kus on üle 100 emise ja üle 500 nuumsea, peavad läbima menetluse, mis näeb ette keskkonnamõju hindamise aruande koostamise.

Põhjavee kaitset käsitlevad õigusnormid

Ühenduse õigusnormid

21 Direktiivi 80/68 artikkel 3 sätestab:

„Liikmesriigid astuvad vajalikke samme, et:

[...]

b) piirata II loendi ainete sattumist põhjavette, et takistada kõnealuse vee reostamist nende ainetega".

22 II loendi punktis 3 on mainitud „[a]ined, mis halvendavad põhjavee maitset ja/või lõhna [...]".

23 Direktiivi 80/68 artikkel 5 sätestab, et liikmesriigid allutavad eelnevale uurimisele II lisa ainete otseheite ning võivad anda loa, kui võetakse kõik tehnilised ettevaatusabinõud, et vältida põhjavee reostamist nende ainetega.

24 Direktiivi artiklis 7 on sätestatud, et „[a]rtiklites 4 ja 5 nimetatud eelnev uurimine hõlmab asjassepuutuva piirkonna hüdrogeoloogiliste tingimuste ülevaatust, pinnase ja aluspinnase võimalikku puhastusvõimet ning heitest tulenevat põhjaveereostuse ja selle kvaliteedi muutumise ohtu ning sellega tehakse kindlaks, kas ainete heide põhjavette on keskkonna seisukohast rahuldav lahendus".

Siseriiklikud õigusnormid

25 Seoses käesoleva kohtuasjaga ei ole Euroopa Kohtule teatatud ühestki siseriiklikust õigusaktist, mille eesmärk oleks konkreetselt direktiivi 80/68 ülevõtmise tagamine.

Asulareovee puhastamist käsitlevad õigusnormid

Ühenduse õigusnormid

26 Direktiivi 91/271 artikli 5 lõikes 1 on sätestatud, et „[l]õike 2 kohaldamisel määravad liikmesriigid 31. detsembriks 1993 vastavalt II lisas sätestatud kriteeriumidele

kindlaks tundlikud alad", kusjuures nende kriteeriumide hulka kuuluvad eutrofeerumine (II lisa A osa punkt a), teatud nitraadikontsentratsioon (II lisa A osa punkt b) ja vajadus põhjalikuma puhastuse järele, täitmaks nõukogu direktiive (II lisa A osa punkt c).

27 Artikli 5 lõikes 2 on täpsustatud, et liikmesriigid tagavad 31. detsembriks 1998 kõikide linnastute puhul inimekvivalendiga 10 000, et kogumissüsteemidesse sisenev asulareovesi läbib enne selle tundlikele aladele juhtimist põhjalikuma puhastuse, kui on kirjeldatud artiklis 4.

Siseriiklikud õigusnormid

28 Hispaanias on reovee puhastamise küsimuses pädevateks asutusteks kohalikud omavalitsused. Riik osaleb selles protsessis Confederaciones Hidrográficas (hüdrograafiaasutused, siseveekogude haldamise eest vastutavad riigiasutused) vahendusel reovee ärajuhtimise lubade väljastamise ja puhastatud reovee taaskasutuse küsimustes.

29 28. detsembri 1995. aasta kuninglik seadusandlik dekreet nr 11/1995, millega kehtestatakse asulareovee puhastamise eeskirjad (*BOE* 30.12.1995) rakendati 15. märtsi 1996. aasta kuningliku dekreediga nr 509/1996 (*BOE* 29.3.1996), mida muudeti osaliselt 2. oktoobri 1998. aasta kuningliku dekreediga nr 2116/1998 (*BOE* 20.10.1998).

Õigusnormid, mis käsitlevad veekogude kaitsmist põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest

Ühenduse õigusnormid

30 Direktiivi 91/676 artikli 3 lõikega 1 on sätestatud, et „[l]iikmesriigid määravad I lisas sätestatud kriteeriumide põhjal kindlaks veekogud, mis on reostunud, ja veekogud, mida reostus võib mõjutada, kui artikli 5 kohaseid meetmeid ei võeta".

31 Sama artikli 3 lõikes 2 on sätestatud, et kahe aasta jooksul pärast direktiivi 91/676 teatavakstegemist, mis toimus 19. detsembril 1991, määravad liikmesriigid „tundlikeks aladeks kõik sellised maa-alad oma territooriumil, kust lõikes 1 määratletud veekogud saavad oma vee ja mis soodustavad nende veekogude reostumist. Nad teatavad sellest esmasest määramisest komisjonile kuue kuu jooksul".

32 Sama artikli lõikes 4 on sätestatud, et „[l]iikmesriigid vaatavad läbi, muudavad või täiendavad tundlike alade nimistut, kui see on vajalik ja vähemalt üks kord nelja aasta jooksul, et võtta arvesse muutusi ja tegureid, mida nimistu eelmise läbivaatamise, muutmise või täiendamise ajal ei olnud võimalik ette näha. Nad teatavad komisjonile kõikidest nimistu muudatustest või täiendustest kuue kuu jooksul".

33 Direktiivi 91/676 artikkel 4 sätestab, et tagamaks kõikide veekogude üldise kaitse reostuse eest, koostavad liikmesriigid kahe aasta jooksul pärast käesoleva direktiivi teatavakstegemist hea põllumajandustava eeskirja või eeskirjad, mida põllumajandustootjad täidavad vabatahtlikkuse alusel.

34 Sama direktiivi artikli 5 kohaselt käivitavad liikmesriigid tundlike alade suhtes tegevusprogrammid. Nimetatud programmid sisaldavad kohustuslikke meetmeid, sh hea põllumajandustava eeskirjas või eeskirjades sätestatud meetmeid ning direktiivi 91/676 III lisas kirjeldatud meetmeid. Viimati nimetatud lisas kirjeldatud meetmed puudutavad eelkõige ajavahemikke, mil teatavat tüüpi väetiste kasutamine on keelatud, loomasõnnikumahutite mahtuvust, väetamisviisi ning lämmastikku sisaldavat loomasõnniku maksimaalset kogust, mida igal aastal maale laotatakse.

Siseriiklikud õigusnormid

35 Hispaania Kuningriik võttis direktiivi 91/676 oma õiguskorda üle 16. veebruari 1996. aasta kuningliku dekreediga nr 261/1996 (*BOE* 16.2.1996).

36 Lisaks määras Junta de Andalucía 15. detsembri 1998. aasta dekreediga nr 261/1998 kindlaks Andaluusia autonoomse piirkonna territooriumi tundlikud alad, tulenevalt veekogude reostusest põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse tõttu. Dekreedis ei ole mainitud Rambla de Mojácari.

Kohtueelne menetlus

37 El Pago de la Media Leguas asuv seakasvatusmajand, mis asub Vera valla territooriumil (Almeria provints) teel, mis ühendab seda valda Garrucha vallaga Antas'e jõe lähedal, on tegutsenud aastast 1976.

38 Kuna selle majandi tegutsemise kohta esitati komisjonile aastal 2000 numbri 2000/4044 all registreeritud kaebus, palus komisjon oma 6. aprilli 2000. aasta kirjaga Hispaania ametiasutustel esitada omapoolsed märkused kaebuses toodud asjaolude, st majandist keskkonda suunduva kontrollimatu jäätmete äravoolu kohta ning teiseks palus neil esitada teavet erinevate asjakohaste ühenduse õigusaktide kohaldamise tingimuste kohta.

39 Hispaania ametiasutused vastasid oma 24. augusti 2000. aasta kirjas, et direktiivi 75/442 ei pea kohaldama majanditest pärineva läga suhtes osas, milles läga kasutamine majandiümbruse väetamiseks põhjendab selle väljaarvamist jäätmete hulgast nimetatud direktiivi mõttes. Direktiivi 85/337 kohaldamise osas rõhutasid ametiasutused, et „seadusega nr 7/1994 nähti ette, et keskkonnakaitsemeetmeid kohaldatakse kõigi seakasvatusmajandite suhtes sõltumata nende asukohast". Samas kirjas oli samuti märgitud, et vaidlusalusel majandil ei ole ikka veel kohaliku omavalitsuse poolt väljastatud luba ning et kohalikud ametiasutused on majandi omanikult alates 1999. aasta maist nõudnud loa väljastamiseks tarviliku keskkonnaaruande koostamiseks vajalikke dokumente, kuid seni tulemusteta. Hispaania ametiasutused väitsid, et sõnnik ei sisalda ohtlikke aineid ning seega ei saa selle kohta direktiivi 80/68 kohaldada suuremal määral kui direktiivi 91/271, kuna ei ole esitatud ühtki kaebust selles osas, et nimetatud jäätmed võiksid rannalaguuni kahjustada. Direktiivi 91/676 osas märkisid ametiasutused, et ei direktiiv ega dekreet nr 261/1996 võimalda järeldada, et kõnealuse piirkonna näol oleks tegemist tundliku alaga, kuna pädev asutus ei tuvastanud nitraadireostust, vaid tegi üksnes ettepaneku arvata see piirkond kogu Almeria provintsi rannikuala seireprogrammi.

40 Hispaania ametiasutused saatsid 2000. aasta oktoobris komisjonile terve hulga dokumente, nimelt 5. juuli 2000. aasta aruande nimetatud majandi olukorra kohta, mille oli Confederación Hidrográfica del Sur'i (riigi lõunaosa hüdrograafiaasutus) nõudel koostanud äriühing Tecnoma, samuti 14. augusti 1998 ja 2. juuli 1999

kuupäevadega menetlusdokumendid, mis käsitlesid majandile jäätmete ärajuhtimise loa väljastamist.

41 Kuna komisjon sai kaebuse esitajatelt septembris 2000 vaidlusaluse majandi seisukorra kohta uut teavet ning kuna ta leidis, et Hispaania ametiasutused ei ole täitnud direktiive 75/442, 85/337, sh ka selle esialgses versioonis, 80/68, 91/271 ja 91/676, saatis komisjon Hispaania Kuningriigile 18. jaanuaril 2001 märgukirja.

42 Hispaania ametiasutused teatasid komisjonile 21. ja 22. mail 2001 toimunud kahepoolsel kohtumisel komisjoni talitustega, et 18. aprillil 2001 asusid nad kontrolli tulemusena kõnealuse majandi suhtes kriitilisele seisukohale ning nõudsid Vera vallalt majandi sulgemiseks vajalike meetmete võtmist, lisades selgituse, et nõude täitmatajätmisel võib sekkuda Junta de Andalucía.

43 Hispaania ametiasutused vastasid märgukirjale oma 20. juuni 2001. aasta kirjaga. Nad kinnitasid, et nende arvates ei saa direktiivi 75/442 kohaldada, ning täpsustasid seoses direktiiviga 85/337, et koostatud on vaidlusaluse majandi laiendamise suhtes kriitiline keskkonnaaruanne ning et nad nõudsid pädevatelt kohalikelt asutustelt majandi sulgemiseks vajalike meetmete võtmist. Direktiivi 80/68 osas kinnitasid ametiasutused, et väidetavalt reostatud põhjaveeala langeb kokku piiratud kasulikkusega põhjaveekihiga, mis on rannikule väga lähedal ja mis ei ole mitte mingil juhul mõeldud kasutamiseks juhtudel, kui oluline on vee kvaliteet, nii et seda piirkonda uuriti vähemal määral, kuigi Comisaría de Aguas del Suri (riigi lõunaosas veekäitlusega tegelev ametiasutus) teavitati vajadusest viia läbi hüdrogeoloogiline uuring, et hinnata veekvaliteedi tulevase võimaliku mõjutamise ohtu. Direktiivi 91/271 osas nentisid Hispaania ametiasutused, et seda ei ole järgitud, kuid et

Antase rannikulaguuni reostuse põhjus ei ole mitte seakasvatusmajand, vaid Vera valla elanike olmevesi. Samad ametiasutused märkisid direktiivi 91/676 osas, et sellest oli kinni peetud, leides siiski, et üleriigilise nitraadireostuse uuringu tulemusena võidakse tundlike piirkondadena määratleda uusi piirkondi.

44 Kuna komisjon leidis, et talle antud vastused ei olnud mitte alati rahuldavad, saatis ta Hispaania Kuningriigile 26. juulil 2001 põhjendatud arvamuse, milles tegi ettepaneku võtta kahe kuu jooksul arvates arvamuse teatavakstegemisest kohustuste täitmiseks vajalikud meetmed.

45 Hispaania ametiasutused esitasid 4. oktoobri 2001. aasta kirjaga komisjonile Junta de Andalucía poolt koostatud aruande, milles oli märgitud, et vaidlusaluse majandi suhtes sanktsioonide rakendamiseks algatati menetlus 8. augustil 2001.

46 Kuna komisjon leidis, et Hispaania Kuningriik polnud ikka veel oma kohustuste täitmiseks vajalikke meetmeid vastu võtnud, esitas ta käesoleva hagi.

47 Hispaania Kuningriik palub jätta hagi rahuldamata ning mõista kohtukulud välja komisjonilt.

48 Euroopa Kohtu presidendi 5. mai 2003. aasta määrusega lubati komisjoni nõuete toetuseks menetlusse astuda Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigil, seda eelkõige osas, mis puudutab direktiivi 75/442 artikleid 4, 9 ja 13.

Hagi

49 Hagi läbivaatamiseks tuleb kõigepealt analüüsida väiteid, mis tulenevad asjaolust, et rikutud on direktiive 91/271 ja 91/676, mis käsitlevad tervet seda geograafilist piirkonda, kus paikneb kõnealune majand, ning seejärel väiteid, mis tulenevad direktiivi 85/337 rikkumisest, ühtlasi ka selle esialgses versioonis, ning millega komisjon seab kahtluse alla tingimused, milles toimus majandi ehitamine ja laiendamine, ning lõpuks väiteid, mis on esitatud lähtudes asjaolust, et loomakorjused ning majandist pärinev läga suunatakse keskkonda, rikkudes sellega direktiive 75/442 ja 80/68.

Direktiiv 91/271

50 Komisjon osutab direktiivi 91/271 rikkumisest tuleneva väitega asjaolule, et seda direktiivi on rikutud kahel korral. Komisjon väidab, et esiteks oleks Andaluusia autonoomne piirkond pidanud direktiivi artikli 5 lõike 1 kohaldamisel arvama kogu Antase jõe tundlike aladena määratud piirkondade hulka, ning teiseks oleks Vera linnastu asulareovee suhtes seetõttu tulnud kohaldada biopuhastusest põhjalikumat puhastust, nagu on sätestatud osutatud artikli lõikes 2.

51 Väite esimese osa suhtes, mis käsitleb Antase jõe määramist tundliku alana, tuleb kõigepealt meenutada, et Euroopa Kohus on oma 15. mai 2003. aasta otsuses kohtuasjas C-419/01: komisjon *vs.* Hispaania (EKL 2003, lk I-4947) juba tuvastanud, et kuna Hispaania Kuningriik ei ole oma territooriumil paljusid tundlikke alasid määranud, on ta rikkunud direktiivi 91/271 artiklist 5 tulenevaid kohustusi. Nagu nähtub viidatud kohtuotsuse punktidest 14 ja 20, nentis komisjon selle otsuse

tegemiseni viinud menetluse käigus, et Andaluusia autonoomne piirkond oli kõnealused tundlikud alad määranud, avaldanud nende nimed oma ametlikus väljaandes ning oli teda sellest informeerinud; pealegi nentis Hispaania valitsus, et komisjon oli tunnistanud, et osutatud autonoomne piirkond oli oma rannikuvetes paiknevad tundlikud alad määranud. Seega puudutas Euroopa Kohtu poolt nimetatud kohtuotsuse punktis 23 tuvastatud liikmesriigi kohustuste rikkumine selliste tundlike alade kindlaksmääramist, mis kuulusid teiste autonoomsete piirkondade pädevusse, välja arvatud need tundlikud alad, mille määramiseks on kohustatud Andaluusia autonoomne piirkond.

52 Sellegipoolest ei takista direktiivi 91/271 rikkumisest tuleneva väite uurimist asjaolu, et Euroopa Kohus on eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* Hispaania sedastanud, et ebapiisavalt määratud tundlike alade probleem Andaluusia autonoomset piirkonda ei puuduta. See väide tugineb asjaoludele, millest komisjon ei olnud enne Euroopa Kohtule hagiavalduse esitamist toimunud kohtueelse menetluse ajal teadlik, nimelt on andmed pärit äriühing ERM-i poolt 2000. aasta jaanuaris komisjoni jaoks koostatud aruandest, pärinedes hilisemast ajast kui samas asjas esitatud põhjendatud arvamus. Seega võis komisjon selle Hispaania tundlikke ja ohustatud alasid puudutava aruande alusel õigustatult järeldada, et direktiivi 91/271 kohaldamises esineb puudujääke, ning esitada sellest lähtudes uus liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi.

53 Teiseks tuleneb sellest aruandest, mida Hispaania valitsus ei ole sisu osas vaidlustanud, et Antase jõe vesi on eutrofeerunud, selle nitraadisisaldus on ettenähtust kõrgem ning sinna suubub suurtes kogustes toitaineid, mis pärinevad läheduses paiknevatest hotellidest ja turismikeskustest. Tegemist on kriteeriumidega, mida liikmesriigid peavad direktiivi 91/271 II lisa kohaselt tundlike alade määramisel arvesse võtma. Pealegi on komisjon märkinud, ilma et Hispaania valitsus oleks seda vaidlustanud, et Hispaania ametiasutused on teinud ettepaneku määrata

see jõgi ühenduse seisukohast olulise Natura 2000 võrgustikku kuuluva objektina, pidades silmas jões elavaid *Testudo graeca* kilpkonni. Isegi kui seda ei ole mainitud II lisas toodud kriteeriumide hulgas, on tegemist erilist huvi pakkuva täiendava asjaoluga, mis osutab vajadusele kaitsta kõnealust veekeskkonda ebapiisavalt puhastatud asulareovee juurdevoolu eest.

54 Hispaania valitsus väidab vastu, et Rambla del río Antas ei kujuta endast looduslikku vaba vett, vaid maa-alust veevoolu, kus vetikad ei saa valguse puudumise tõttu areneda ning mida eutrofeerumine seega ei ohusta. Sellegipoolest, isegi kui eeldada, et niisugune väide on tõene, ei takista see kõnealuse piirkonna määramist tundliku alana direktiivi 91/271 mõttes. Esiteks näeb direktiivi II lisa ette, et tundlikud alad võivad olla „veekogud" ega nõua seega, et kõnealune veekeskkond peaks olema vaba vesi. Teiseks on piirkonna tundliku alana määramise üle otsustamiseks samas lisas peale eutrofeerumise mainitud ka teisi kriteeriume, eelkõige lubatust suuremat nitraadikontsentratsiooni.

55 Niisiis peavad Hispaania ametiasutused määrama tundliku alana Antase jõe tervikuna.

56 Seega on väide esimene osa põhjendatud.

57 Väite teise osa suhtes, mis puudutab direktiivi 91/271 artikli 5 lõikes 2 sätestatud biopuhastusest põhjalikuma puhastuse nõuet, mida Vera linnastu asulareovee suhtes tuleb kohaldada, tuleb märkida, et esiteks ei vaidle Hispaania valitsus vastu faktile, et kõnealune vesi läbib vaid eelselituse.

58 Teiseks nähtub komisjoni repliigis esitatud arvandmetest, et vastupidi Hispaania valitsuse poolt väidetule on kõnealuse linnastu inimekvivalent üle 10 000, arvestades Vera valla ligikaudu 8000 alalist elanikku ning piirkonnas suviti peatuvat turistide hulka. Kuna linnastu asulareovesi suunatakse piirkonda, mis peaks — nagu öeldud — olema määratud tundliku alana, pidid Hispaania ametiasutused tagama 31. detsembriks 1998, et see vesi läbiks enne nimetatud alale juhtimist põhjalikuma puhastuse, kui on kirjeldatud direktiivi 91/271 artiklis 4, st biopuhastusest põhjalikuma puhastuse.

59 Toetada ei saa Hispaania valitsuse argumenti, mis on esitatud sellest lähtudes, et direktiiviga 91/271 linnastute jaoks, mille inimekvivalent on vahemikus 2000 kuni 15 000, ette nähtud tähtaeg möödus alles 31. detsembril 2005, isegi kui eeldada, et Vera linnastu inimekvivalent jääb sellesse vahemikku. Direktiivi artikli 3 lõigetes 1 ja 2 on see tähtaeg ette nähtud asulareovee kogumis- ja biopuhastussüsteemide paigaldamiseks, pidades silmas üksnes nimetatud linnastukategooria niisugust asulareovett, mille ärajuhtimine toimub väljaspool tundlikke alasid. Seega ei saa seda tähtaega Vera linnastu asulareovee ärajuhtimise suhtes kohaldada.

60 Mis puudutab Hispaania valitsuse poolt osutatud asjaolu, et puhastusjaama käitav äriühing ei esitanud kõnealuse reovee analüüsi puudutavat teavet, siis see ei sea kahtluse alla tõsiasja, et kõnealust vett ei puhastata direktiiviga 91/271 ette nähtud viisil. Pealegi, kuna Hispaania valitsus on omapoolses vasturepliigis märkinud, et Vera valla puhastusjaam, mis valmis aastal 1993, oli kavandatud nii, et see küllaldasel määral vastaks aastani 2011 tundlikele aladele juhitud reovee küsimust käsitlevate õigusaktide nõuetele, tunnistab valitsus seega, et põhjendatud arvamuses ette nähtud kuupäeval neid nõudeid ei täidetud.

61 Seega on väite teine osa põhjendatud. Direktiivi 91/271 rikkumisele tuginevad hagi nõuded kuuluvad rahuldamisele.

Direktiiv 91/676

62 Hispaania valitsus väidab, et direktiivi 91/676 rikkumisest tulenev väide on kahel põhjusel vastuvõetamatu. Esiteks ei ole seda mainitud põhjendatud arvamuses ning seega ei saa komisjon seda esimest korda alles Euroopa Kohtus esitada. Teiseks on komisjon juba varem algatanud nr 2002/2009 all ühe teise menetluse sama direktiivi rikkumise küsimuses, saates Hispaania Kuningriigile märgukirja, kus osutatakse samuti Rambla de Mojácarile. *Non bis in idem* põhimõte, mida tuleks liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlustes kohaldada, välistab olukorra, kus liikmesriigi vastu on ühenduse õiguse ühe ja sama rikkumise küsimuses esitatud kaks hagi.

63 Esimeses küsimuses tuleb Hispaania valitsuse põhjendused tagasi lükata. Toimikumaterjalide kogumist, eelkõige aga liikmesriigile saadetud märgukirjast ja põhjendatud arvamusest nähtub, et direktiivi 91/676 rikkumine on üks neid väiteid, millele komisjon on toetunud kohtueelsest menetlusest saadik. Seega on vaidluse ese selgelt piiritletud ning Hispaania valitsusele on antud võimalus omapoolsete märkuste esitamiseks ja kaitse ettevalmistamiseks (vt selle kohta 15. detsembri 1982. aasta otsus kohtuasjas 211/81: komisjon *vs.* Taani, EKL 1982, lk 4547, punktid 8 ja 9). Niisiis esines see väide juba põhjendatud arvamuses, kuigi seda polnud sõnaselgelt selle lõpuosas välja toodud, ning oli ka hagiavalduses esitatud sarnases sõnastuses ja piisavalt selgelt (vt selle kohta eespool viidatud otsus komisjon *vs.* Taani, punktid 14 ja 15).

64 Seega on väide esimesest aspektist lähtudes vastuvõetav.

65 Isegi kui eeldada, et *non bis in idem* põhimõte kehtib liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlustes, piisab teisest aspektist lähtudes asjaolust, kui nentida, et sellel ei ole käesolevas asjas väite vastuvõetavuse küsimuses tähtsust. Juhul kui Euroopa Kohus sedastaks, et see väide on vastuvõetav, oleks Hispaania valitsuse põhjenduste ainsaks tulemuseks see, et komisjon peaks loobuma liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlusest, mille ta on nr 2002/2009 all algatanud, osas, milles see puudutab Rambla de Mojácari määramist tundliku alana.

66 Seega on väide teisest aspektist lähtudes vastuvõetav.

67 Asja sisu küsimuses väidab komisjon õigustatult, et määrates Antase jõe laguuni tundliku alana direktiivi 91/271 mõttes, on Hispaania ametiasutused tunnistanud kõnealuse piirkonna veekogude eutrofeerumist ja kõrget nitraadisisaldust, nagu oli esile toodud äriühingu ERM poolt Hispaania tundlike ja ohustatud alade kontrollimisel koostatud aruandes. Pealegi nendib Hispaania valitsus oma kostja vastuses, et kõnealuste veekogude nitraadisisaldus on üle 50 mg liitri kohta ning nitraadisisaldus on üks direktiivi 91/676 I lisas osutatud tundlike aladena määramise kriteeriume.

68 Õigustamaks asjaolu, et Rambla de Mojácari ei olnud määratud tundliku alana, väidab Hispaania valitsus, et täidetud ei olnud direktiivi artiklis 1 ette nähtud määramistingimus, mille kohaselt nitraadid peavad pärinema põllumajandusest.

69 Seda põhjendust ei saa toetada. Nagu Euroopa Kohus on juba varem kinnitanud, selleks et veekogusid saaks käsitleda „veekogud[ena], mis on reostunud" direk-

tiivi 91/676 artikli 3 lõike 1 tähenduses ning et nende määramine tundliku alana on direktiivi artikli 3 lõike 2 alusel kohustuslik, ei ole vajalik, et reostuse põhjuseks oleksid üksnes põllumajandusest pärinevad lämmastikuühendid. Piisab, kui need on reostuse põhjus märkimisväärsel määral (vt selle kohta 29. aprilli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-293/97: Standley jt, EKL 1999, lk I-2603, punktid 30 ja 35).

70 Hispaania valitsus väitis vasturepliigis, et Rambla de Mojácari määramisel tundliku alana ei ole käesolevas asjas tähtsust, kuna see ala on hüdroloogiliselt erinev Rambla del río Antasest, millele ainsana on käesolevas hagiavalduses osutatud. See argument ei ole siiski põhjendatud. Asjaolu, et Rambla de Mojácari ei ole direktiivi 91/676 mõttes tundliku alana määratud, käsitleb komisjon Rambla del río Antase direktiivi 91/271 mõttes tundliku alana määramata jätmise kõrval eraldiseisva väitena. Seega, vastupidi Hispaania valitsuse väidetele, ei ole hagi esitatud üksnes Rambla del río Antase kohta. Samal põhjusel tuleb tagasi lükata Hispaania valitsuse argument, mille kohaselt ühest Instituto Geológico y Minero de España publikatsioonist pärinevad andmed käivad Bajo Almanzora hüdrogeoloogilise piirkonna kohta, mis ei lange kokku liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses osutatud piirkonnaga.

71 Hispaania valitsuse vastuväide, mis puudutab äriühingu ERM poolt koostatud aruandest nähtuvaid andmeid, mis ei olevat nii usaldusväärsed kui Junta de Andalucía jaoks kogutud andmed, siis saab see tõendada üksnes seda, et nitraadireostus ei tulene põllumajandustegevusest.

72 Lõpetuseks väidab Hispaania valitsus asjatult, et kui jagada väetisekogused pindalaga, millele läga laotati, on nitraadikogused selgelt väiksemad kui 170 kg

hektari kohta, st väiksemad direktiivi 91/676 III lisa lõikes 2 sätestatud piirist. Tegelikult ei tulene see väide mitte asjaolust, et kõnealuses majandis laotatakse läga laiali, rikkudes seejuures direktiivi 91/676 sätteid, vaid asjaolust, et Hispaania Kuningriik ei ole määranud Rambla de Mojácari tundliku alana. Seega on Hispaania valitsuse see argument asjakohatu ning tuleb tagasi lükata.

73 Niisiis ei ole Hispaania valitsus käesolevas asjas esitanud hüdrogeoloogilise piirkonna 06.06 (Bajo Almanzora) osas mitte mingisuguseid täpseid andmeid, mis võimaldaksid kahelda komisjoni väites, mille kohaselt on põllumajanduslike allikate osatähtsus nitraadireostuses märkimisväärne.

74 Eeltoodust tuleneb, et direktiivi 91/676 rikkumisest tulenev väide on põhjendatud.

Direktiiv 85/337

75 Komisjon väidab, et seakasvatusmajandi osas ei ole enne selle ehitamist, st enne 14. märtsi 1999, mis oli direktiivi 85/337 ülevõtmise tähtaeg, ega enne majandi laiendamist, mis toimus pärast seda kuupäeva, viidud läbi keskkonnamõju hindamist, rikkudes seega direktiivi 85/337 artiklit 2 ja artikli 4 lõiget 2, ning seda ka nende esialgses versioonis.

76 Hispaania valitsus väidab, et komisjon pole täpsustanud, millist direktiivi kahest versioonist on rikutud, ning et seetõttu on see väide vastuvõetamatu. Teise

võimalusena leiab valitsus, et see väide ei ole põhjendatud. Komisjon osutas repliigis, et kõnealune majand valmis enne direktiivi 85/337 jõustumist, ning et seega saab käesolevas asjas kohaldada üksnes direktiivi 85/337 esialgset versiooni.

77 Selles osas tuleb kõigepealt märkida, ning komisjon ei ole sellele vastu vaielnud, et kõnealune seakasvatusmajand rajati aastal 1967. Sel ajal ei pannud ükski ühenduse õigusnorm Hispaania ametiasutustele kohustust hinnata majandi mõju keskkonnale. Direktiivi 85/337 esialgse versiooni ülevõtmise tähtaeg möödus 3. juulil 1988 ning Euroopa Kohus on sedastanud, et sellest direktiivist ei tulene liikmesriikidele kohustust hinnata nende projektide mõju keskkonnale, mis on viidud ellu enne seda kuupäeva, isegi kui nende elluviimine sõltus loa väljastamisest (vt selle kohta 11. augusti 1995. aasta otsus kohtuasjas C-431/92: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 1995, lk I-2189, punkt 32 projektide kohta, mille osas esitati loataotlus pärast 3. juulit 1988).

78 Teiseks nähtub toimiku materjalidest, et pärast 14. märtsi 1999, st pärast direktiivi 85/337 ülevõtmise tähtaja möödumist, läbis kõnealune majand seaduse nr 7/1994 alusel uue loamenetluse. See seadus sätestas, et seakasvatusmajanditele, kus on üle 100 emise ja üle 500 nuumsea, st sellise kategooria majanditele, mille hulka kuulus ka kõnealune majand, kuna seal oli ligikaudu 2800 looma, väljastatakse luba tingimusel, et keskkonnamõju hindamine on läbi viidud.

79 Seega ei ole komisjon ära näidanud, kuidas on Hispaania ametiasutused uues loamenetluses ning enne 26. septembrit 2001, st enne põhjendatud arvamuses määratud tähtaega, rikkunud direktiivi 85/337.

80 Hispaania ametiasutused on täitnud eeskirja, mille kohaselt keskkonnamõju hindamine on kohustuslik, ja seda isegi projektide osas, mis on viidud ellu enne direktiivi 85/337 ülevõtmise tähtaja möödumist, juhul kui neile projektidele väljastati luba, ilma et sellist hindamist oleks eelnevalt läbi viidud, ning kui need läbisid pärast seda kuupäeva algatatud uue loamenetluse (vt selle kohta direktiivi 85/337 esialgse versiooni osas 18. juuni 1998. aasta otsus kohtuasjas C-81/96: Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, EKL 1998, lk I-3923, punktid 23 ja 25 projektide kohta, millele väljastati luba enne 3. juulit 1988, kuid mille suhtes ei olnud läbi viidud keskkonnamõju hindamist, ning mille suhtes pärast seda kuupäeva esitati uus loataotlus).

81 Esiteks tuleneb toimiku materjalidest, et Hispaania ametiasutused asusid seaduse nr 7/1994 alusel, mille kooskõla direktiivi 85/337 nõuetega komisjon ei ole vaidlustanud, läbi viima keskkonnamõju hindamise menetlust, mis võimaldaks kontrollida, kas kõnealusele majandile võib loa väljastada ja kas majandi administratiivset olukorda saab vajadusel viia nõuetega vastavusse. Ametiasutused palusid 1999. aasta mais majandi omanikul esitada keskkonnaaruande koostamiseks vajalikud materjalid. Aruande koostas äriühing Tecnoma juulis 2000 Confederación Hidrográfica del Sur taotlusel ning see saadeti komisjonile 2000. aasta oktoobris.

82 Teiseks viisid Hispaania ametiasutused läbi majandi kontrollimise ning otsustasid selle mitterahuldavaid tulemusi aluseks võttes, et rajatisele pole võimalik luba väljastada. Samad ametiasutused andsid 18. aprillil 2001 majandi loataotlusele negatiivse hinnangu ning nõudsid Vera vallalt majandi sulgemiseks vajalike meetmete võtmist. 8. augustil 2001 algatati menetlus majandi juhataja suhtes sanktsioonide rakendamiseks.

83 Seega täitsid Hispaania ametiasutused nõuetekohaselt seadusega nr 7/1994 ette nähtud keskkonnamõju hindamise kohustust. Seega ei ole komisjoni poolt osutatud ühenduse õiguse rikkumine selles suhtes tõendatud.

84 Eeltoodust järeldub, et väide, mis tuleneb asjaolust, et Hispaania Kuningriik on rikkunud direktiivi 85/337 artiklit 2 ja artikli 4 lõiget 2 ühtlasi ka selle esialgses versioonis, tuleb tagasi lükata, ilma et oleks vaja uurida Hispaania valitsuse poolt esitatud vastuväidet asja läbivaatamist takistavate asjaolude osas.

Direktiiv 75/442

85 Komisjon väidab, et kõnealune majand toodab suures koguses jäätmeid, eelkõige läga ja loomakorjuseid, ning et nende jäätmete suhtes kehtib selliste jäätmete käitlemist reguleerivate ühenduse õigusnormide puudumisel direktiiv 75/442. Majand tegutseb ilma osutatud direktiivi artiklis 9 nõutud loata ning nagu Hispaania ametiasutused on seda ise tunnistanud, suunatakse jäätmed kontrollimatult naabruses asuvatele maadele, rikkudes selle direktiivi artiklis 4 kehtestatud taaskasutuse ja kõrvaldamise nõudeid. Lisaks ei ole pädevad ametiasutused kõnealust majandit korrapäraselt kontrollinud, millega on rikutud direktiivi artiklit 13.

86 Selles suhtes tuleb meenutada, et mõiste „jäätmed" kohaldamisala direktiivi 75/442 mõttes sõltub selle direktiivi artikli 1 punkti a esimeses lõigus sisalduva mõiste „kasutuselt kõrvaldama" tähendusest (vt 18. detsembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-129/96: Inter-Environnement Wallonie, EKL 1997, lk I-7411, punkt 26).

87 Teatud olukorras võib vara, materjali või toorainet, mis on saadud niisuguse eraldamise või tootmisprotsessi tulemusena, mille eesmärk ei ole otseselt selle valmistamine, käsitleda mitte jäägina, vaid kõrvalsaadusena, mida ettevõte ei püüa

direktiivi 75/442 artikli 1 esimese lõigu punkti a mõttes „kasutuselt kõrvaldada", vaid mida ta kavandab hiljem ilma seda töötlemata talle soodsatel tingimustel kasutada või turustada. Sellisel juhul ei põhjenda mitte miski selle direktiivi nende sätete, mis näevad ette jäätmete kasutuselt kõrvaldamise või taaskasutuse, kohaldamist varale, materjalile või toorainele, millel on ka ilma igasuguse töötlemiseta majanduslik tooteväärtus, ning mille suhtes kohaldatakse kaupade suhtes kehtivaid õigusnorme, tingimusel, et selline muutmata kujul taaskasutus ei ole üksnes võimalik, vaid kindel, ning toimub pideva tootmisprotsessi raames (vt 18. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-9/00: Palin Granit ja Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus, EKL 2002, lk-3533, punktid 34–36).

88 Euroopa Kohus on sedastanud, et kaevandusest pärinev mineraalide rikastamise operatsioonidest ülejäänud kiviprügi ja liiv ei kuulu direktiivi 75/442 mõttes jäätmete hulka, kui valdaja kasutab seda õiguspäraselt sellesama kaevanduse käikude vajalikuks täitmiseks ning esitab piisavad tagatised nende ainete endi ja nende tegeliku kasutamise kohta (vt selle kohta 11. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-114/01: AvestaPolarit Chrome, EKL 2003, lk I-8725, punkt 43). Euroopa Kohus on ühtlasi ka sedastanud, et selle direktiivi mõttes ei kujuta endast jäätmeid naftakoks, mis on toodetud kavatsuslikult või mis tuleneb muude kütuste üheaegsest tootmisest rafineerimistehases ning mida kasutatakse kindlasti kütusena kas rafineerimistehase enda või muude tööstusettevõtete vajadusteks (15. jaanuari 2004. aasta määrus kohtuasjas C-235/02: Saetti ja Frediani, EKL 2004, lk I-1005, punkt 47).

89 Nagu Ühendkuningriigi valitsus menetlusse astuja seisukohast õigustatult väidab, võidakse samadel tingimustel ka loomakasvatusest pärinevad heitmed jäätmete hulgast välja arvata, juhul kui neid kasutatakse kindlaksmääratud maa-alal õiguspäraselt maapinna väetamiseks ning kui nende heitmete varu ei ole suurem kui väetamiseks vajalik.

90 Vastupidi komisjoni väidetele kehtib niisugune arutluskäik mitte üksnes selliste loomapidamisest pärinevate heitmete suhtes, mida kasutatakse väetisena sellesama põllumajandusettevõtte maadel, kust heitmed pärinevad. Nagu Euroopa Kohus on juba varem nentinud, ei saa ainet käsitleda jäätmetena direktiivi 75/442 mõttes juhul, kui seda kindlasti kasutatakse teiste ettevõtjate vajaduseks (vt selle kohta eespool viidatud määrus Saetti ja Frediani, punkt 47).

91 Seevastu analüüs, mis võimaldab järeldada, et teatud olukorras ei kujuta tootmisjääk endast jäätmeid, vaid kõrvalsaadust või toorainet, mida saab tootmisprotsessi käigus uuesti kasutada, ei kehti loomakasvatusest pärinevate loomakorjuste suhtes juhul, kui need loomad on surnud majandis, mitte tapetud tarbimiseesmärgil.

92 Üldreeglina ei saa korjuseid toiduks tarvitada. Ühenduse õigusnormide, eelkõige nõukogu 27. novembri 1990. aasta direktiivi 90/667/EMÜ, millega kehtestatakse veterinaareeskirjad loomsete jäätmete kõrvaldamise, ümbertöötamise ja turuleviimise kohta ning haigusetekitajate vältimise kohta loomset päritolu või kalast valmistatud loomasöötades ning muudetakse direktiivi 90/425/EMÜ (EÜT L 363, lk 51) (direktiiv 90/667 tunnistati pärast põhjendatud arvamuses märgitud kuupäeva kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. oktoobri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1774/2002, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste sanitaareeskirjad, (EÜT L 273, lk 1; ELT eriväljaanne 03/37, lk 92) artikliga 37), kohaselt käsitletakse neid nagu „loomsete jäätmete" ning „kõrge riskiteguriga materjalide" kategooriasse kuuluvaid jäätmed, mille töötlemine peab toimuma liikmesriikide poolt heakskiidetud töötlemisettevõtetes või mis tuleb põletamise või matmise teel kõrvaldada. Sama direktiiv 90/667 näeb ette, et seda materjali võib kasutada selliste loomade toitmiseks, kes ei ole ette nähtud inimtoiduks, kuid seda üksnes liikmesriikide loal ning pädevate ametiasutuste veterinaarjärelevalve all.

93 Seega ei saa kõnealuses majandis surnud loomade korjuseid mitte mingil juhul kasutada tingimustel, mis võimaldaksid need jäätmete hulgast direktiivi 75/442 mõttes välja arvata. Korjuste valdaja on kohustatud need kasutuselt kõrvaldama, mistõttu seda materjali tuleb käsitleda jäätmetena.

94 Käesoleval juhul nähtub toimiku materjalidest kõigepealt majandis toodetud läga osas, et läga kasutatakse põllumajandusliku väetisena ning seda laotatakse kindlaksmääratud maa-alale. Laialilaotatav läga kogutakse kraavi. Seega ei püüa majandi juhataja seda kasutuselt kõrvaldada, niisiis läga ei ole jäätmed direktiivi 75/442 mõttes.

95 Asjaolu, et Euroopa jäätmeloendis on „põllumajandussaaduste esmatootmisel tekkinud jäätmete" hulgas ära toodud ka „loomade fekaalid, virts ja sõnnik (kaasa arvatud rikutud põhk), eraldi kogutud ja mujal käideldud vedelad heitmed", ei sea seda järeldust kahtluse alla. Loomakasvatusest pärinevate jäätmete üldise mainimise juures ei ole arvestatud seda, millistes tingimustes neid heitmeid kasutatakse, mis aga on otsustava tähtsusega jäätmete mõiste hindamisel. Pealegi on Euroopa jäätmeloendi lisa sissejuhatavas märkuses täpsustatud, et see jäätmete nimekiri on „mitteammendav", et „materjali sisaldumine [Euroopa jäätmeloendis] ei tähenda seda, et materjal kuulub jäätmete hulka kõikidel asjaoludel" ning et „[k]irje kuulub kohaldamisele ainult siis, kui materjal vastab jäätmete määratlusele".

96 Mis puudutab komisjoni arutluskäiku, mille kohaselt käesoleval juhul ei ole kinni peetud Junta de Andalucía poolt vastu võetud hea põllumajandustava eeskirjadest, samuti pole järgitud direktiivi 91/676 III lisas kindlaks määratud maa peale laotatavaid sõnnikukoguseid, siis see ei mõjuta läga kvalifitseerimise küsimust direktiivi 75/442 alusel. Asjaolu, et läga laotamine vaidlusaluses majandis ei ole

kõigis üksikasjades hea põllumajandustava eeskirjade ja direktiiviga 91/676 kooskõlas — isegi kui see on tõendatud —, võib osutada sellest direktiivist tulenevate kohustuste rikkumisele, kuid ei tõenda seda, et läga juhitaks kontrollimatult keskkonda, st nii, et seda võiks käsitleda jäätmetena.

97 Komisjon ei ole väitnud, et selles küsimuses on rikutud direktiivi 91/676, vaid kinnitas üksnes seda, et täitmata on jäetud direktiivist 75/442 tulenevad kohustused, ning viimati nimetatud direktiivi rikkumisest tulenev väide tuleb tagasi lükata osas, milles see puudutab sõnnikut.

98 Hispaania valitsus väidab kõnealusest majandist leitud loomakorjuste osas, mis on direktiivi 75/442 mõttes jäätmed, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 94, et nende korjuste suhtes „kehtivad muud õigusaktid" ning seega ei kuulu need direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti b alapunkti iii alusel nimetatud direktiivi kohaldamisalasse.

99 Euroopa Kohus on sedastanud, et mõiste „muud õigusaktid" võib tähendada nii ühenduse õigusakte kui ka siseriiklikke õigusakte, mis reguleerivad direktiivi 75/442 artikli 2 lõike 1 punktis b nimetatud kategooriatesse kuuluvaid jäätmeid, tingimusel, et olenemata sellest, kas tegemist on ühenduse või siseriiklike õigusaktidega, käsitleksid need õigusaktid jäätmete käitlemist ning selle tulemus on keskkonna kaitsmine vähemalt viidatud direktiiviga ette nähtud tasemel (vt eespool viidatud kohtuotsus AvestaPolarit Chrome, punkt 61).

100 Ilma et käesolevas asjas oleks vaja võtta seisukoht komisjoni poolt kohtuistungil eespool viidatud AvestaPolarit Chrome kohtuotsusele suunatud kriitika osas, tuleb

märkida, et ühenduse seadusandja on loomakorjuseid käsitlevas küsimuses võtnud peale direktiivi 75/442 vastu „muu õigusakti" selle direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti b mõttes.

101 Direktiiv 90/667 käsitleb eelkõige korjuste kui jäätmete käitlemist. Direktiivis nähakse ette selle jäätmekategooria suhtes kohaldatavad konkreetsed eeskirjad, sätestades eelkõige, et need tuleb ümber töötada heakskiidu saanud töötlemisettevõtetes või kõrvaldada põletamise või matmise teel. Näiteks on direktiivis määratud kindlaks tingimused, mille esinemisel tuleb jäätmed juhul, kui need ei ole ümber töötatud, põletada või maha matta. Artikli 3 lõikes 2 on täpsustatud, et jäätmeid võib põletada või matta eelkõige juhul, kui „kogus ja läbitav vahemaa ei õigusta jäätmete kogumist" ning et „[m]atma peab piisavalt sügavale, vältimaks korjuste või jäätmete üleskaevamist lihasööjate loomade poolt, ning nõuetekohasele maa-alale, et hoida ära põhjavee saastumist ning muud keskkonna saastamist. Vajaduse korral piserdatakse korjuseid või jäätmeid enne mahamatmist pädeva asutuse poolt heakskiidetud desinfektsioonivahendiga". Direktiivis on ette nähtud ka liikmesriikide poolt läbiviidav kontroll ja järelevalve, ning artiklis 12 on sätestatud, et komisjoni veterinaareksperdid võivad teatud juhtudel teha koostöös liikmesriigi pädevate asutustega kohapealseid kontrolle. Määrus nr 1774/2002, mis võeti vastu „hullulehmatõvena" tuntud sanitaarkriisi järel ning mis jõustus pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist, sätestab loomsete jäätmete ladustamisele, käitlemisele ja põletamisele veelgi konkreetsemad nõuded.

102 Direktiiv 90/667 käsitleb loomakorjuste käitlemise mõju keskkonnale ning tänu oma konkreetsusastmele tagab vähemalt direktiiviga 75/442 ette nähtud tasemega võrdse keskkonna kaitsmise taseme. Niisiis kujutab see endast vastupidiselt komisjoni poolt repliigis väidetule „muud õigusakti", mis käsitleb seda jäätmekategooriat, võimaldades järeldada, et kõnealune jäätmekategooria on nimetatud direktiivi kohaldamis-

alast välja arvatud, ilma et oleks vaja uurida, kas Hispaania valitsuse poolt osutatud siseriiklikud õigusaktid kujutavad endast seesuguseid „muid õigusakte".

103 Seega kõnealused loomakorjused direktiivi 75/442 kohaldamisalasse ei kuulu. Kuna komisjon on osutanud üksnes selle direktiivi rikkumisele, tuleb väide lükata tagasi osas, milles see puudutab korjuseid.

104 Seega tuleb see väide tervikuna tagasi lükata.

Direktiiv 80/68

105 Komisjoni väidete kohaselt nähtub Hispaania ametiasutuste 20. juuni 2001. aasta vastusest märgukirjale, et kõnealuse seakasvatusmajandi mõjusfääris olev maa-ala on saastatud nitraatidega, st ainetega, mis kuuluvad direktiivi 80/68 II loendi punkti 3, ning et selle maa-ala suhtes pole eelnevat hüdrogeoloogilist uurimist läbi viidud, rikkudes seega viidatud direktiivi artikli 3 punkti b, artikli 5 lõiget 1 ja artiklit 7.

106 Siiski on õige Hispaania valitsuse väide, et läga kasutamine väetisena on tegevus, mis vastab enamasti heale põllumajandustavale, mitte ei kujuta endast „kõnealuste ainete kõrvaldamist või kõrvaldamise eesmärgil kogumiskohta viimist" sama direktiivi artikli 5 mõttes.

107 Pealegi ei tugine veekogude kaitse kord loomapidamisel tekkivatest heitmetest tuleneva reostuse eest direktiivile 80/68, vaid direktiivile 91/676, mille eesmärk ongi

võidelda loomakasvatuse heitmete laialilaotamisest või ärajuhtimisest ning väetiste ülemäärasest kasutamisest tingitud veereostuse vastu ning mis näeb ette haldusmeetmed, mida liikmesriigid peavad põllumajandusettevõtete suhtes kohaldama. Kui direktiivi 80/68 artiklit 5 tõlgendada nii, et liikmesriigid peavad maa-ala hüdrogeoloogilist uurimist hõlmava eelneva uurimise viima läbi sõnniku või üldisemalt võttes loomapidamisest pärinevate heitmete põllumajandusliku väetisena kasutamise suhtes, asendaks direktiiviga 80/68 ette nähtud kaitse kord osaliselt direktiiviga 91/676 ette nähtud korda.

108 Seega ei olnud Hispaania ametiasutused direktiivi 80/68 alusel kohustatud kõnealusest majandist pärineva läga põllumajandusliku kasutamise osas kohaldama selle direktiiviga ette nähtud loamenetlust ega seetõttu ka kõnealuses piirkonnas hüdrogeoloogilist uurimist läbi viima.

109 Niisiis tuleb direktiivi 80/68 rikkumisest tulenev väide tagasi lükata.

110 Eeltoodust järeldub, et kuna Hispaania Kuningriik:

— ei ole jälginud, et Vera linnastu asulareovett puhastataks direktiivi 91/271 artikli 5 lõikes 2 ette nähtud viisil, st kõrgemate nõudmiste alusel kui sama direktiivi artiklis 4 kirjeldatud viisil, ja

— ei ole määranud Rambla de Mojácari tundliku alana, rikkudes seega direktiivi 91/676 artikli 3 lõikeid 1, 2 ja 4,

ei ole Hispaania Kuningriik täitnud eespool viidatud direktiividest tulenevaid kohustusi.

111 Ülejäänud osas tuleb hagi jätta rahuldamata.

Kohtukulud

112 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kodukorra artikli 69 lõike 3 alusel võib Euroopa Kohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks või kui tegemist on eriliste põhjustega.

113 Käesolevas asjas tuleb arvestada asjaolu, et hagi ei rahuldatud kõigi komisjoni poolt määratletud rikkumiste osas.

114 Seega tuleb Hispaania Kuningriigilt välja mõista kaks kolmandikku kohtukuludest. Ülejäänud kolmandik jääb komisjoni kanda.

115 Kodukorra artikli 69 lõike 4 alusel kannab Ühendkuningriik oma kulud ise.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. **Kuna Hispaania Kuningriik ei ole jälginud, et Vera linnastu asulareovett puhastataks nõukogu 21. mai 1991. aasta direktiivi 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta artikli 5 lõikes 2 ette nähtud viisil, st põhjalikumalt kui sama direktiivi artiklis 4 kirjeldatud viisil, ega ole määranud Rambla de Mojácari tundliku alana, rikkudes nõukogu 12. detsembri 1991. aasta direktiivi 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest artikli 3 lõikeid 1, 2 ja 4, on Hispaania Kuningriik rikkunud nendest direktiividest tulenevaid kohustusi.**

2. **Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**

3. **Mõista Hispaania Kuningriigilt välja kaks kolmandikku kohtukuludest. Euroopa Ühenduste Komisjon kannab ülejäänud kolmandiku.**

4. **Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik kannab oma kulud ise.**

Allkirjad